

Tom-Henrik Sirviö

14.11.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto StV 15.11.2024 klo 9.00

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annettujen lain muuttamisesta, HE 126/2024 vp

- Hallituksen esitys jatkaa asumistuen heikentämistä muun muassa lisäämällä asumistukeen varallisuusharkinnan. **STTK ei kannata tällä hallituskaudella asumistukeen tehtyjä heikennyksiä.**
- Hallituksen esityksen mukaan esityksen tarkoituksena on paitsi säästää, myös kohdentaa tukea sitä eniten tarvitseville esimerkiksi varallisuusharkinnan osalta. **STTK pitää hallituksen esityksen muotoilua asumistuen paremmasta kohdentumisesta perusteettomana**, ottaen huomioon, että heikoimmassa asemassa olevien tukien saamisen edellytyksiin ei tehdä samassa yhteydessä muutoksia.
- Asumistukileikkausten taustalla oleva keskustelu paisuneista asumistukimenoista on osin harhaanjohtavaa, koska viime vuosikymmenellä on tehty aktiivista asumistuen saajien määrää kasvattavaa politiikkaa. Lisäksi tulee muistaa, että **asumistuki on myös keino vastata työmarkkinoiden ongelmakohtiin** kuten liian pieniin tuntimääriin, jotka johtavat vaikeuksiin pärjätä palkalla.

Asumistuen leikkaukset haastavat eri elämäntilanteita

Hallituksen esityksessä ehdotetaan uusia leikkauksia asumistukeen. Asumistukeen lisätään varallisuusharkinta. Samalla tietyt kunnat siirretään asumistuen kolmanteen kuntaryhmään. Lisäksi esityksessä heikennetään eläkkeensaajan asumistukea ja tarkennetaan yrittäjien tulojen huomioimista asumistuessa. STTK ei kannata yleisen asumistuen ja eläkkeensaajan asumistuen leikkauksia. Kokonaisuutena leikkaukset vaikeuttavat yllättävien elämäntilanteiden huomioimista ja heikentävät asumistuen saajien toimeentuloa.

Hallituksen esityksen mukaan varallisuusrajan lisääminen on säästötoimi, joka myös edistää tuen kohdentumista sitä eniten tarvitseville. Kohdentumisen edistymisen tulokannanvarainen ja STTK:n mielestä se tulisi joko poistaa perusteettomana tai sitä tulisi avata nykyistä enemmän. STTK katsoo, että kyseessä on leikkaus, jonka seurauksena vähävaraisimpien osuus asumistukimenojen kokonaisuudesta toki nousee. **Aito kohdentuminen vaatisi kuitenkin aktiivisia politiikkatoimia, joilla heikoimmassa asemassa olevien edellytyksiä saada asumistukea parannettaisiin.**

Tom-Henrik Sirviö

14.11.2024

STTK on huolestunut muutosten voimaantulosta. Hallituksen esityksen mukaiset muutokset astuvat voimaan vuoden 2025 alusta. Samaan aikaan poistuu muun muassa mahdollisuus saada asumistukea omistusasuntoon. Yhä useampien sosiaaliturvaleikkausten astuessa voimaan tuensaajille voi muodostua kohtuuttomia tilanteita niin lyhyellä kuin pitemmälläkin aikavälillä.

Leikkausten vaikutukset määrittävät yksityiskohtiin liittyvillä tiedoilla

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että tietyt nykyisin asumistuen toisessa kuntaryhmässä olevat kunnat siirretään kolmanteen kuntaryhmään. Tämä tarkoittaa kolmanteen kuntaryhmään siirtyvissä kunnissa asuville, asumistukea saaville, asumistuen heikentymistä. Muutosta perustellaan sillä, että kyseisissä kunnissa tuensaajien todelliset vuokrat ovat keskimäärin toisen kuntaryhmän kuntia alhaisempia.

Esitystä pitäisi tältä osin täydentää. Vuokratasoja koskeva huomio kaipaa tuekseen tilastoihin perustuvaa vertailua, jossa tulisi myös verrata kolmanteen kuntaryhmään siirtyvien kuntien vuokratasoa nykyisin kolmanteen kuntaryhmään kuuluvien kuntien vuokratasoon.

Uudistus on perusteltu, jos siirrettävien kuntien vuokratason ero toisen kuntaryhmän kuntiin on merkittävä, ja jos se toisaalta asettuu lähelle kolmannen kuntaryhmän kuntien vuokratasoa. Tällöin uudistus lisäisi asumistukijärjestelmän oikeudenmukaisuutta eri kunnissa asuvien näkökulmasta. Toisaalta jos siirrettävien kuntaryhmien vuokrataso on korkeampi kuin muissa kolmannen kuntaryhmän kunnissa, herää ennemminkin tarve uudelle kuntaryhmälle kuin kyseisten kuntien siirrolle kolmanteen kuntaryhmään.

Samalla uudistuksen toimeenpanossa on varmistuttava, että tuensaajille ei muodostu kohtuuttomia tilanteita asumistuen pienentyessä kuntasiirron seurauksena. Hallituksen esityksen mukaan kuntaryhmämuutos lisää toimeentulotuen tarvetta sekä jo toimeentuloa saavien joukossa, että myös ajamalla kokonaan uusia ruokakuntia toimeentulotuen piiriin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan varallisuusharkintaa asumistukeen. Tuen määrään vaikuttaviin tuloihin lisättäisiin 20 % varallisuusrajan ylittävän nettovarallisuuden määrästä. Varallisuusharkinta vaikuttaa heihin, joilla on yli 10 000 euron nettovarallisuus tai yli 20 000 euroa nettovarallisuutta, jos ruokakunnassa on enemmän kuin yksi aikuinen. Tukea ei myönnetä ollenkaan, jos ruokakunnan jäsenten yhteenlaskettu nettovarallisuus on vähintään 50 000 euroa. Esityksessä otetaan huomioon erinäisiä varallisuuden muotoja. Merkittävimmän poikkeuksen muodostavat omassa käytössä olevat vapaa-ajan asunnot, joita ei huomioida varallisuusharkinnassa.

Varallisuusharkinnan lisääminen asumistukeen on linjassa aiempien asumistukileikkausten, kuten asumistuen epäämisen omistusasunnosta, kanssa. **Varallisuusharkinnan toteuttamistapaan liittyy kuitenkin epäselvyyksiä.** Valitut varallisuusrajat ovat epäselvät niin varallisuusharkinnan alkamisen, kuin varsinaisen varallisuusrajan osalta. Myös vapaa-ajan asuntoihin liittyvä poikkeus on epäselvä.

Tom-Henrik Sirviö

14.11.2024

Vastaavien uudistusten arvioimiseen tarvittava tilastopohja on puutteellinen

Vaikutusarvioinneissa on tuotu monipuolisesti esiin muutosten vaikutuksia asumistuen määrään erilaisissa tilanteissa. **STTK kuitenkin kiinnittää huomiota suomalaisten tilastoaineistojen puutteellisuuteen vastaavissa tilanteissa.** Koska rekisteripohjaisia varallisuustilastoja ei juuri ole, on varallisuusharkinnan vaikutuksia haastavaa arvioida.

Esityksessä kuitenkin pystytään toteamaan, että varallisuusharkinnan sisällyttäminen asumistukeen leikkaa valtaosan asumistuesta niiden kotitalouksien kohdalla, joihin muutos osuu. Esimerkiksi yksinasuvilla asumistuesta lähtee keskimäärin 72 prosenttia. Myös kuntaryhmämuutokset laskevat kolmanteen kuntaryhmään siirtyvissä kunnissa asuvien henkilöiden asumistukea.

Esityksen vaikutukset julkiseen talouteen pitäisi avata nykyistä perusteellisemmin. Esityksessä on liitetty taulukko 11 kuvaa eläkkeensaajien asumistuen muutoksen aikaansaamia vaikutuksia julkiseen talouteen. Myös omaisuusharkinnan ja kuntaryhmien siirron vaikutukset tulisi koota vastaavaan taulukkoon, joka kuvaisi myös hallituksen esityksen muutosten kokonaisvaikutusta julkiseen talouteen.

Lisätietoja

Tom-Henrik Sirviö, ekonomisti
tom-henrik.sirvio@sttk.fi